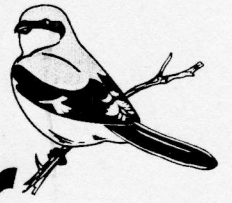

2
0
0
0

Blauwe Klauwier

Periodiek van Vogelwerkgroep de Kempen jaargang 26 nr. 4

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN", en verschijnt in principe 4 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f 17,50 op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Jan Wouters.
Het redactie-adres is: De Braken 11
5541 AC Reusel
tel. 0497-642391
e-mail: janenmargo@chello.nl

VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN" beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de, in het wild levende, vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin, voorlichting, educatie en beheerswerkzaamheden.

LIDMAATSCHAP kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van de Vogelwerkgroep. Het lidmaatschap begint met een proeflidmaatschap van 3 maanden. De contributie bedraagt f 45,- per jaar; studenten betalen f 35,- en gezinsleden f 22,50. DONATEURS die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Donateurs die f25,- of meer schenken, krijgen een jaar lang de Blauwe Klauwier toegezonden. BETALING van de contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "contributie Vogelwerkgroep" dan wel "donatie Vogelwerkgroep".

HET POSTADRES van het secretariaat luidt als volgt:
Vogelwerkgroep "De Kempen"
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven.

HET *E-MAIL*-ADRES van de vogelwerkgroep luidt:
vwgkempen@hetnet.nl

DE *WEBSITE* van de vogelwerkgroep is te vinden op het volgende INTERNETADRES:
www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

ARTIKELN UIT DE BLAUWE KLAUWIER MOGEN WORDEN OVERGENOMEN, NA VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE, ONDER VERMELDING VAN DE BRON.

Oeverzwaluwwand Visvijver Reusel

PIETER WOUTERS

In het voorjaar van 2000 is aan de nieuwe visvijver van Reusel een oeverzwaluwwand annex vleermuiskelder gerealiseerd. Na hun verblijf in een zanddepot, kregen de Oeverzwaluwen hierdoor een meer permanente broedplaats toebedeeld.

Het is een mooi voorbeeld van moderne natuurontwikkeling geworden. Naast watervogelsoorten als Waterhoen, Meerkoet, Fuut en eenden biedt de visvijver nu ook onderdak aan een voor Kempische begrippen grote oeverzwaluwkolonie.

Maar naast de natuur komt hier ook de mens als gebruiker duidelijk aan zijn trekken. Benalve de vissers van Reusel weten ook veel andere Reuselnaren de visvijver te liggen om er even te gaan recreëren. Ouders met kinderen die de eendjes komen voeren. Maar ook veel mensen, met of zonder hond, die even lekker rond lopen om van het water te genieten en ook zeer zeker van de bedrijvigheid van de Oeverzwaluwen bij hun nieuwe nestplaats.

HET VOORTRAJECT

De eerste contacten met de gemeente Reusel dateren al van 1992. Tijdens de presentatie van een door Brabants Landschap opgestelde landschapsplan werd er tijdens het napraten gesproken over de aan te leggen visvijver. Peer Busink, die toen net bezig was met de oeverzwaluwwallen op Ekkersrijt te Eindhoven, opperde dat de nieuw aan te leggen visvijver een geschikte locatie zou zijn voor nog een oeverzwaluwwand. De toenmalige wethouder B. Flerackers vond het geen slecht plan en er werd afgesproken dat Peer een ontwerp-tekening zou maken. Wat ook gebeurde.

De visvijver werd gegraven maar er werd niets meer vernomen van de gemeente. De zandbergen die echter ontstonden nabij de visvijver werden al meteen in het eerste jaar, 1997, door Oeverzwaluwen

gebruikt als broedplaats. Om verstoring te voorkomen werd er door plaatselijke vogelaars, in 1998, aan de bel getrokken en de broedwand zou tot na het broedseizoen met rust gelaten worden.

Hierna heeft de gemeente met Vogelwerkgroep De Kempen contact gezocht om toch een oeverzwaluwwand te maken bij de nieuw gegraven visvijver. Na nader overleg met vooral Peer Busink, en na het traject van vergunningen te hebben doorlopen, kon er in het voorjaar van 2000 worden begonnen met de bouw van een oeverzwaluwwand met daarin verwerkt een vleermuiskelder.

Dankzij de ongekennde inzet van Jan van de Nieuwenhuizen kon de vleermuiskelder op tijd worden opgeleverd. Daarna zijn de prefab oeverzwaluwwandbetonelementen voor de vleermuiskelder geplaatst en is de achterkant opgevuld met zand. De zijanten werden netjes afgewerkt en er werd een sloot om het geheel aangelegd om ongewenst bezoek te voorkomen.

Dit alles was precies op tijd klaar om eind april de eerste Oeverzwaluwen te ontvangen. Binnen een week na de oplevering waren de eerste vogels al bezig met het uitkrabben van een nesthol.

SITUATIESCHETS

Het gebied

De visvijver is in 1996 gegraven aan de noordkant van Reusel in het gebied tussen Hulselsedijk en Lagemierdsedijk. De vijver wordt aan twee kanten, noord- en oostzijde, omsloten door agrarisch gebied. Aan de westzijde grenst hij aan een bosje en aan de zuidzijde loopt de nieuwe noord

oostelijke randweg van Reusel. Aan de overzijde van de randweg begint meteen de bebouwing van het dorp.

De oeverzwaluwwand

De 'wand' die aan de oostkant van de visvijver is aangebracht dient twee doelen: de voorkant is een broedwand voor Oeverzwaluwen en de er in verwerkte kelder dient als overwinteringsplaats voor vleermuizen.

De in het zandlichaam verwerkte kelder is zo'n 15 meter lang en opgetrokken uit een groot formaat gebakken straatklinkers. De opening is gesitueerd op het zuidwesten.

De oeverzwaluwwand is samengesteld uit 12 prefab betonelementen van 2 meter breed en 3.5 meter hoog. In elk element zitten 7 broedholen en twee hijsgaten. Dit geeft in totaal 84 broedgaten en 14 hijsgaten. De voorkant van de wand ligt naar het noordwesten gericht. Voor de wand bevindt zich een strandje van een paar meter breed. Om ongewenst bezoek te voorkomen is rondom het geheel een brede sloot aangelegd.

METHODE VAN WAARNEMEN

Eerst is er een tekening gemaakt van de wand met de hollen, zodat het makkelijker was om de bewoonde nesten in een overzicht op tekening bij te houden. Het veldwerk is dit jaar geheel door mijzelf uitgevoerd. Dit is gebeurd door een aantal malen vanaf het bankje voor de wand de bewegingen van de Oeverzwaluwen te volgen en op de plattegrond van de wand in te tekenen. (Zie tabel 1.)

Naast dat het aantal broedsels zo kon worden vastgesteld, is er ook nog het een en ander vastgelegd over het gedrag van de Oeverzwaluwen.

De criteria om tot het aantal bewoonde nesten te komen zijn gedeeltelijk overgenomen uit het boek vogelinventarisatie (Hustings *et al.* 1985). Hier worden twee tellingen aanbevolen in de meest geschikte tijd. Dit is tussen eind mei en eind juni. Het hoogste aantal bewoonde nesten kan dan worden aangehouden. Deze methode gaat op tijdens de eerste broedronde.

Maar tijdens de tweede broedsels moet men toch voorzichtiger te werk gaan. Er vliegen dan namelijk ook nog een heleboel jongen rond van het eerste broedsel, die zo af en toe ook nog wel eens een nesthol willen bezoeken. Men zou dan te snel kunnen denken dat een hol voor de tweede keer is bewoond.

Daarom heb ik voor de tweede ronde de volgende criteria aangehouden. Een broedsel telt mee als gezien is, dat een diep genoeg uitgegraven nestholte, minimaal twee maal werd bevlogen. Tussen deze twee keer moest minstens een periode van één week zitten. Of er moesten natuurlijk jongen in de nestopening gezien zijn.

RESULTATEN

De jaren 1997 t/m 1999

Reeds in 1997 waren er al Oeverzwaluwen aanwezig in een steile wand van het zanddepot aan de Hulselse Dijk. Er werden toen een drietal goede gaten gegraven waarvan er in 1 met zekerheid een broedsel heeft plaatsgevonden.

In de twee volgende jaren dat de

Tabel 1: Data van tellingen die zijn gebruikt bij het vaststellen van het aantal broedsels.

Data 1 ^e broedsel	Tijd	Data 2 ^e broedsel	Tijd
7-5-2000	20.00 - 21.15 u	30-7-2000	11.00 - 12.00 u
11-5-2000	niet genoteerd	7-8-2000	20.20 - 21.20 u
31-5-2000	14.40 - 14.52 u	13-8-2000	15.55 - 16.20 u
3-6-2000	14.45 - 15.30 u	13-8-2000	19.25 - 20.15 u
18-6-2000	11.00 - 11.15 u	14-8-2000	20.00 - 20.35 u
20-6-2000	13.30 - 14.45 u	21-8-2000	20.05 - 20.20 u

Oeverzwaluwen bij de visvijver broedden in het zanddepot zijn ze geteld door Jan Wouters.

Er is in die jaren geen verschil gemaakt in eerste en tweede broedsels. Hierdoor zal het totaal aantal vastgestelde broedsels te laag zijn uitgevallen. Er werden respectievelijk 12 en 35 broed-paren geteld.

Broedseizoen 2000

Op 11 april werd de eerste Oeverzwaluw gezien boven de visvijver. Er werd toen echter nog volop gebouwd aan de vleermuiskelder.

sels. Van de 111 broedsels zaten er 2 in de zogenaamde hijsgaten wat toch opmerkelijk genoemd mag worden. Niet alleen omdat deze gaten een stuk kleiner zijn dan de officiële maar ook omdat ze een stuk lager zitten. Oeverzwaluwen houden er namelijk van om in het bovenste segment van een wand hun hol te maken. De cijfers ondersteunen dit ook. Alleen in de tweede ronde is er niet een echt uitgesproken verschil. (zie tabel 2)

Jongen

Over het precieze aantal jongen wat is uitgevlogen, is niet veel te zeggen. Het

Tabel 2: Bezettingsgraad per rij prefab gaten (rij 1 is de bovenste) Gegevens van de eerste en tweede broedronde.

Rij	Aantal holen per rij	1 ^e ronde n=58		2 ^e ronde n =51	
		Aantal broedsels per rij	Bezettingsgraad per rij	Aantal broedsels per rij	Bezettingsgraad per rij
1	23 holen	17	74 %	14	61 %
2	37 holen	27	73 %	23	62 %
3	24 holen	14	58 %	14	58 %

Op 25 april werden er ± 35 exemplaren bij de wand geteld, die toen net ruim een week klaar was. Ze waren toen al een paar dagen aanwezig, volgens de aanwezige vissers en er waren zo'n 20 holen bewerkt. Op 28 april waren dit al 63 holen. Waarschijnlijk waren toen alle broedende Oeverzwaluwen al aanwezig. Op 4 mei werden er 's avonds 65-70 exemplaren geteld. De vogels waren toen al druk bezig met het verzamelen van strootjes voor in de nestkom, wat er op duidde dat al veel holen klaar waren. Dit was iets meer dan een week na het arriveren.

Hierna is de wand een aantal malen gericht bezocht. Er werd steeds op kaart bijgehouden hoeveel holen werden bevlogen. En in een later stadium zijn, waar dit mogelijk was, ook de jongen geteld.

Broedsels

Voor de eerste ronde konden 60 broedsels worden opgetekend en voor de tweede 51, dus een totaal van 111 broed-

lijkt zo makkelijk om bij vogels die in een hol broeden de jongen te tellen, maar niets is minder waar. Oorzaken die men hiervoor kan aanhalen zijn, het niet goed in een hol kunnen kijken b.v. bij de hijsgaten, de jongen zitten lang niet altijd tegelijk voor de ingang van het hol, en de wand moet dan nog regelmatig worden bezocht en ook precies in de juiste tijd.

Een mooi voorbeeld is het bezoek van 13 augustus. 's Middags zaten veel jongen voor in het hol te kijken, maar door omstandigheden kon ik maar even blijven. In ieder geval niet lang genoeg om elk hol even in de gaten te kunnen houden om te zien wat het maximale aantal jongen was. Toen ik 's avond terug kwam om dit wel te doen vlogen de meeste jongen al vrolijk rond.

In de eerste ronde zijn 70 jongen geteld in 39 holen. Wat neerkomt op gemiddeld minimaal 1.8 jong per broedsel. Voor de tweede ronde zijn dit 56 jongen in

35 holen. Wat neerkomt op 1.6 jong per broedsel.

Het totaal van 126 jongen is het absolute minimum. Men moet het aantal jongen eerder schatten op 160 tot 200.

Bezetting holen

Van de 84 prefab holen zijn er uiteindelijk 66 gebruikt (plus 2 hijsgaten). Hiervan zijn 43 holen tweemaal gebruikt. Voor de tweede ronde zijn 8 nieuwe holen in gebruik genomen. En 15 holen zijn maar éénmaal gebruikt.

De broedsels van de eerste ronde zaten voornamelijk aan de noordkant, element 1 t/m 6, van de wand. De tweede ronde was beter over het geheel verspreid maar ook nu waren de laatste drie elementen weer matig bezet.

Het slapen

Op 30 april werd de visvijver 's avonds bezocht om naar de voortgang van de Oeverzwaluwen te kijken. Het viel me op dat er opeens, zo rond 21.20 u, geen Oeverzwaluwen meer rondvlogen. Ik had ze niet allemaal in de al uitgegraven holen zien gaan. Dus waar waren ze dan naar toe?

Op 4 mei werd de wand weer 's avonds bezocht. Nu wilde ik wel eens weten waar de Oeverzwaluwen bleven. Er vlogen zo'n 65-70 exemplaren rond. De eerste vlogen om 21.00u hoog weg in westelijke richting. De laatste zag ik om 21.15 vertrekken weer in westelijke richting. Ze vlogen niet allemaal weg, want er werd gezien dat er ook zwaluwen in de holen vlogen en daar ook in bleven zitten.

Ook bij bezoeken die later in het broedseizoen plaats vonden gebeurde precies hetzelfde.

Waar ze uiteindelijk gingen slapen weet ik niet. Het is ondoenlijk om een groepje zwaluwen te volgen. Maar naar ik aanneem zullen ze wel ergens naar een slaapplek gevlogen zijn. Maar of die dichtbij in b.v. maïs lag of verder weg in een rietveld blijft gissen.

DISCUSSIE

De omgeving

We kunnen stellen dat deze wand een overweldigend eerste jaar achter de rug heeft. Maar liefst 78 % van de prefab gaten is bezet geweest. Zo'n goed begin zien we echter vaker bij nieuwe wanden. Waarna er de volgende jaren vaak toch een dip(je) optreedt. Mogelijk heeft dit te maken met de inrichting van die gebieden.

De Oeverzwaluw is een pioniersoort die erg gesteld is op openheid. Vaak worden de gebieden te besloten ingericht wat dan niet ten goede komt aan de Oeverzwaluwen. Daarom zou ik willen voorstellen dat het gebied direct rond de wand zo open mogelijk wordt ingericht.

Het is jammer dat het strandje voor de wand, wat in eerste instantie gemaakt was van gebroken puin, later is opgehoogd met zwarte grond. Nu kan de vegetatie voor de wand zich eigenlijk te goed ontwikkelen en op een kaal strand was een broedgeval van de Kleine Plevier niet uitgesloten. Ook de direct aan de bovenkant van de wand grenzende rand van het zandlichaam moet zo vegetatiearm mogelijk blijven. Dit jaar is namelijk één broedsel mislukt doordat een tak varkensgras vanaf de bovenkant voor een hol gegroeid was, waardoor de oudervogels op een gegeven moment niet meer naar binnen durfden of konden. Hier zou een rand gebroken puin mogelijk uitkomst bieden.

De randweg

De oeverzwaluwwand ligt dicht tegen de randweg om Reusel. Al bij de bouw waren er vogelaars die er op wezen, dat het verkeer op de randweg wel eens een gevaar voor jagende oudervogels zou kunnen gaan inhouden. Vooropgesteld moet worden dat dit alleen bij slecht weer het geval zou kunnen zijn. Alleen dan vliegen insecten laag en dus ook de zwaluwen. Ze zouden dan laag over de weg kunnen gaan jagen boven het asfalt. Dit blijft altijd iets warmer en dus aantrekkelijker voor insecten. Ook het oversteken van de weg

naar de grote sloot aan de overkant, wat ook een geliefd jachtterrein is, zou dan gevaar met zich mee kunnen brengen.

Gelukkig is deze angst niet terecht gebleken. Tijdens de broedperiode is het stuk rondweg wat langs de visvijver loopt een aantal malen per week afgezocht op overreden Oeverzwaluwen. Midden mei is er 1 overreden zwaluw, de enige, gevonden. Dit wil niet zeggen dat er niet meer vogels door het verkeer gedood zijn. Ze kunnen ook de berm in geslingerd zijn en daardoor niet gevonden. Of helemaal 'weg' gereden voor er weer gecontroleerd werd. Het is wel duidelijk dat het verkeer op de rondweg niet echt een gevaar betekent voor de Oeverzwaluwen. Maar het is wel belangrijk om dit te blijven volgen, zodat er op tijd ingegrepen kan worden, mocht dit nodig zijn.

Observatiepost

De Oeverzwaluwen waren niet echt schuw en leken zich niets aan te trekken van de wandelaars die over het pad achter de wand liepen. Ook mensen die op het bankje bij de wand zaten te genieten van de drukte rond de kolonie werden geheel genegeerd. Door de vissers die gebruik maakten van de visvijver werd er niet in de directe nabijheid van de wand gevist, voor zover waargenomen.

Maar mogelijk trokken de zwaluwen zich toch wel wat aan van de mensen die in de buurt van de wand kwamen. Dit was niet direct aan het gedrag van de vogels te merken, maar wel aan de bezetting van de wand. Het is misschien toch geen toeval dat, zeker in de eerste ronde, de vogels een duidelijke voorkeur toonden voor de noordelijke elementen. Die vormen het rustigste deel van de wand.

Verder is het opvallend dat de 3 elementen die het dichtst bij het wandelpad liggen gemeden werden. Maar mogelijk ligt dit ook aan het zand wat achter de wand is gebruikt. Misschien is het zand hier te 'hard' om door de zwaluwen te worden uitgegraven. Dit zal volgend jaar

moeten blijken als de hopen weer opgevuld zijn met nieuw zand.

Toch lijkt het er op dat de in eerste instantie geplande observatiepost kan vervallen. Het is zeer goed mogelijk het wel en wee van de kolonie te volgen vanaf het bankje wat op een 50-tal meter van de kolonie staat. Mogelijk dat het wandelpad wat direct langs de wand loopt iets meer naar buiten verlegd kan worden zodat ze het iets rustiger krijgen.

NAWOORD

Nu de wand is gerealiseerd, is het belangrijk dat deze ook goed onderhouden wordt. Vogelwerkgroep De Kempen zal hiervoor in samenwerking met IVN-afdeling Kempenland-West zorg dragen. De werkzaamheden zullen bestaan uit het opvullen van de uitgegraven broedpijpen en het verwijderen van de opschietende vegetatie. Mogelijk dat ook andere lichte werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. Deze zullen in het vroege voorjaar moeten plaatsvinden.

En het spreekt natuurlijk voor zich dat elk jaar het aantal broedende paren wordt geteld. De resultaten worden, zoals in de voorgaande jaren ook al steeds is gebeurd, doorgegeven aan SOVON Vogelonderzoek Nederland, zodat ze kunnen worden gebruikt voor het landelijke overzicht.

De Vleermuiskelder zal in de winter geïnspecteerd worden op vleermuizen door de vleermuiswerkgroep.

LITERATUUR

Harrison C. 1978. Elseviers broedvogel-atlas. Elsevier - Amsterdam/Brussel.

Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., Opdam P.F.M., Reijnen M.J.S.M. 1985. Vogel-inventarisatie: Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Pudoc, Wageningen.

Trektellen op trektelpost Strabrechtse Heide in 1999

GERRIT VINK

Dit artikel werd al voor het begin van het telseizoen 2000 ingeleverd en roept op om mee te komen tellen. Door het uitkomen van het jubileumnummer, verschijnt het nu daarvoor te laat. Jammer, maar de resultaten van 1999 blijven er even goed mee.

Trekverloop en bijzonderheden

Met fantastisch weer en heel veel vogels, was het tellen in 1999 een waar genoegen. Voor de vaste telploeg: Ton Geerts, Henk Munsters, Gerrit Vink en Peter Zomer kon het **SEIZOEN 1999** met hoofdletters worden bijgeschreven in de waarnemingsboekjes.

De Houtduif was de soort die het meest geteld werd met meer dan 40.000 exemplaren. Dat er behalve Houtduiven ook nog andere soorten langs kwamen is in de tabel te zien. De top vijf werd verder gevormd door Kievit, Veldleeuwerik, Spreeuw en Boerenzwaluw.

Uiteraard werden ook weer een aantal bijzondere waarnemingen gedaan, zoals een Duinpieper op de eerste teldag en een groep van 38 Kraanvogels op 16 oktober. Ook werden er weer Grote Gele Kwikstaarten en Beflijsters waargenomen.

Doordat de heide ondanks de droge zomer, nog redelijk nat was, waren er ook foeragerende watersnippen aanwezig.

De eerste Klapekster werd al op 16 oktober waargenomen.

Door het constant mooie weer was de roofvogeltrek niet spectaculair. Buizerd en Sperwer trokken in kleine groepjes of individueel door. Wel was het reeds op de eerste teldag aanwezig zijn van Blauwe Kiekendieven opmerkelijk.

Ook de kleinere zangvogeltjes zoals Vinken en Graspieper trokken minder in grote groepen voorbij. Ook deze trek was door het mooie weer minder gestuwd dan normaal.

Houtduiventrek

Voor de indrukwekkende houtduiventrek laat oktober was bijzonder. Omdat het bijna windstil was en de duiven op verschillende vlieghoogten voorbij trokken was het ruisen van de vele vleugels goed te horen. Op sommige momenten waren er in de onmiddellijke nabijheid van de post duizenden vogels tegelijkertijd te zien.

De Houtduiven trokken gemiddeld in groepen van 200 tot 300 stuks door, met enkele uitschieters naar meer dan 1000.

Het aantalsverloop en de gemiddelde groeps grootte op de beste trekdag 30 oktober was als volgt:

Van 8 tot 9 uur: Voornamelijk kleinere groepjes tot maximaal 100 stuks. In totaal 720 exemplaren in 19 groepen.

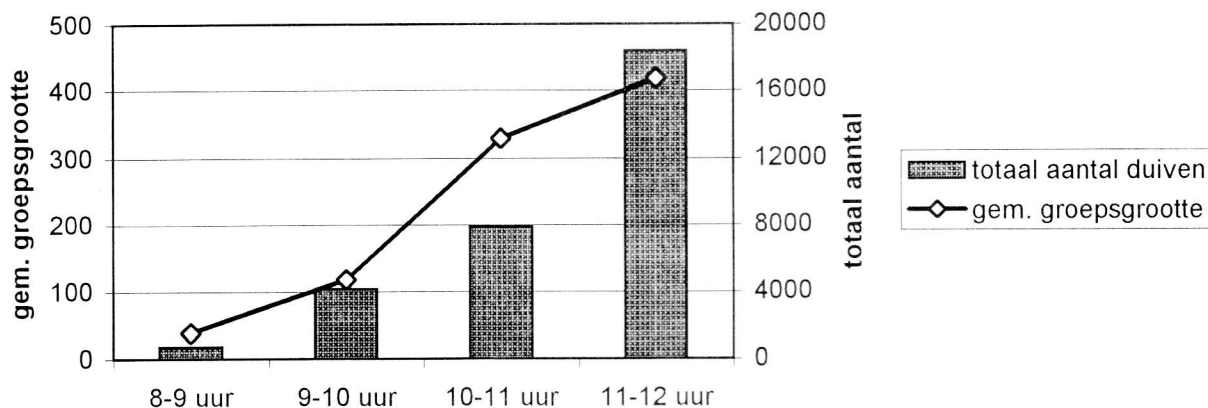
Van 9 tot 10 uur: trokken er groepen tot maximaal 300 stuks door. Het totale aantal Houtduiven bedroeg 4136 in 35 groepen.

Van 10 tot 11 uur: nam zowel het aantal als de groeps grootte verder toe. De maximale groeps grootte bedroeg 1500 en het totale aantal trekkende duiven 7905 in 24 groepen.

Van 11 tot 12 uur: namen de aantallen nog steeds toe, en werd de grootste groep van 3000 vogels waargenomen. Het totale aantal bedroeg in dat uur 18400 in 44 groepen. Daarvan kwamen voor half 12, 9690 duiven over en 8710 in het tweede half uur.

In nevenstaande grafiek zijn de gemiddelde groeps grootte en het totaal aantal duiven per uur nog eens overzichtelijk weergegeven.

Verloop van de houtduiventrek op 30 oktober 1999 over de Strabrechtse Heide

Seizoen 2000

Nu het nieuwe seizoen weer voor de deur staat, bij redelijk weer is de eerste teldag op zaterdag 2 september, wil ik jullie uitnodigen om eens een dagje op de hei te komen kijken naar het spektakel. We tellen bij redelijk weer om de veertien dagen op zaterdagmorgen vanaf zonsopkomst.

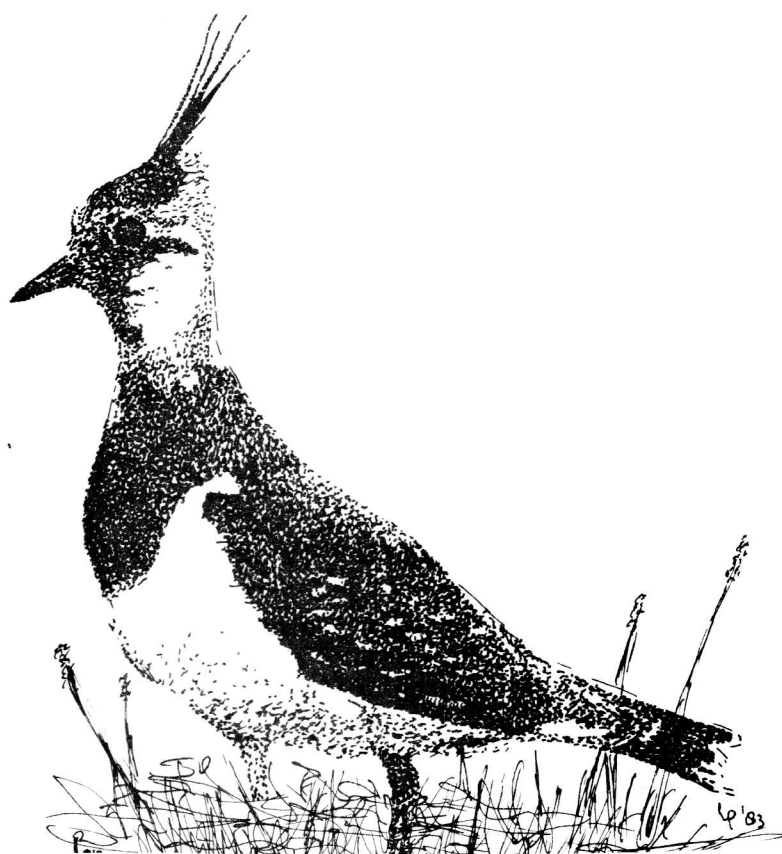
De telpost is gemakkelijk te vinden. De auto parkeren op de parkeerplaats bij de Plaetse en het fietspad volgen de hei op, tussen de schaapskooi en de bebouwing van Staatsbosbeheer. Na ongeveer 300 meter is de telpost op een klein heuveltje te vinden.

Waarnemingen en weer tijdens de trektellingen op de Strabrechtse Heide in 1999.

datum	4 sept.	7 sept.	18 sept.	2 okt.	16 okt.	30 okt.
tijd	7.00-12.00	8.30-11.00	7.00-12.00	7.45-10.45	8.00-12.00	8.00-12.00
wind	oost 2	zuidwest 3	zuidoost 1	west 4	oost 1	zuidwest 2
neerslag	geen	geen	geen	motregen	geen	geen
bewolking	20%	0%	10%	90%	0%	20%
temperatuur	12→ 25°C	18→ 22°C	10→ 17°C	12°C	12→ 14°C	10→ 17°C
Soorten						
Aalscholver	20				58	11
Blauwe Reiger	12			1	5	2
Grauwe Gans					42	
Nijlgans						2
Wilde Eend	19		6	1	1	7
Slobeend	2					
Bruine Kiekendief	2					
Blauwe Kiekendief	1	1		2	1	2
Havik	2			1	4	1
Sperwer	1	1	3	2	10	7
Buizerd	3		5	3	23	4
Torenvalk		1	3	4	7	7
Smelleken					1	
Boomvalk			1			
Kraanvogel					38	
Kievit	13	2	11		141	1350
Watersnip	19	1		1	1	7
Witgatje	1					
Kokmeeuw				1	2	19
Stormmeeuw					1	
Zilvermeeuw					3	
Holenduif				1	51	19
Houtduif	11			29	9350	31200
Zwarte Specht	1 (t.p.)				1 (t.p.)	1 (t.p.)
Boomleeuwerik			3		7	4
Veldleeuwerik			13		490	560
Oeverzwaluw	1					
Boerenzwaluw	212	153	>500	29		
Huiszwaluw	21		6	8		
Duinpieper	1					
Boompieper	18		4	1		
Graspieper	35	5		48	68	96
Gele Kwikstaart	13		2	1		
Grote Gele Kwikstaart					1	
Witte Kwikstaart	13	26	10	33	42	9
Paapje	2 (t.p.)		1 (t.p.)			
Roodborsttapuit	3 (t.p.)	3 (t.p.)				
Tapuit	2 (t.p.)	1 (t.p.)				
Beflijster					1	
Merel					2	1

datum	4 sept.	7 sept.	18 sept.	2 okt.	16 okt.	30 okt.
Kramsvogel					250	442
Zanglijster				1	21	13
Koperwiek					363	316
Grote Lijster	8			27	13	13
Grasmus	1					
Kuifmees					6	
Zwarte Mees					2	
Pimpelmees					1	
Koolmees				4		2
Klapekster					1	
Vlaamse Gaai				19	4	5
Kauw					60	6
Roek						2
Zwarte Kraai					3	
Spreeuw	155			148	131	580
Ringmus					21	37
Vink	3		7	39	101	280
Keep					50	43
Groenling					5	7
Putter	1	1				1
Sijs					13	5
Kneu	2		3	7	46	87
Frater					3	4
Barmsijs					4	
Kruisbek					7	11
Geelgors			1		15	6
Rietgors			1	2	31	35

NESTKASTEN KONINGSHOF IN 2000

JAN WOUTERS

Hoewel de resultaten van 2000 al gebruikt zijn voor het nestkastenverhaal in het jubileumnummer (Wouters 2000 b), wil ik toch nog een stukje speciaal wijden aan dit jaar. Dan blijft er een continue lijn van verslagen per jaar gehandhaafd, en kan ik ook nog wat ingaan op bepaalde details.

Op 12 maart hadden we de traditionele voorjaars schoonmaak, met een rondgang langs alle kasten, en het ophangen van een aantal door Hans Schrader geleverde nieuwe kasten. Daarbij bleek dat er toch nog vrij veel kasten verdwenen waren en dat er gerust nog wat meer kasten bij mochten.

Ton Geerts voelde zich aangesproken door mijn opmerking in het vorige nestkastenverslag (Wouters 2000 a) over de ondiepe kastjes van zijn hand. Daarom maakte hij een tiental nieuwe kasten met wat grotere afmetingen, die zeker niet te ondiep zijn. Die hebben we op 18 maart nog opgehangen. Daarbij hebben we de route, die we voorheen liepen, wat verlegd.

We gaan nu achter de vijver van Koningshof langs, en ook in de noordoost hoek blijven we op het pad wat daar loopt.

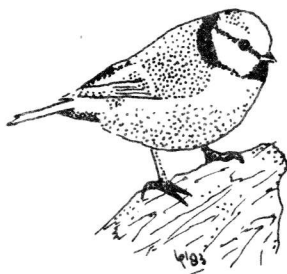
De Bosuil zat op 12 maart alweer op twee eieren. Waarschijnlijk is dat broedsel wel succesvol verlopen. Maar de opvolgers in die kast hadden pech: bij de eerste controle in mei lag de kast op de grond met een kauwennest waarin een aantal kapotte eieren. Deze kast moet dus worden vervangen.

De controles in het broedseizoen waren op de avonden van 9 en 30 mei en op 20 juni. Daarbij was de opkomst van vogelwerkgroepsleden ongekend mager: alleen op 30 mei was ik niet alleen. Als er geen belangstelling meer is voor het nestkastenwerk, moet er nog eens worden bekeken of het nog doorgezet gaat worden.

Toch zou ik het jammer vinden om ermee te stoppen. Het overzicht in het jubileumnummer laat zien dat juist zo'n lange reeks van jaren de mogelijkheid geeft om verbanden aan te tonen, die pas

Tabel 1: Resultaten van de nestkastencontroles op Koningshof te Veldhoven in 2000.

<i>Soort</i>	<i>Eerste broedsel</i>	<i>Tweede broedsel</i>	<i>Totaal</i>
Holenduif	3	1	4
Bosuil	1	-	1
Bonte Vliegenvanger	3	-	3
Pimpelmees	15	1	16
Koolmees	31	9	40
Kauw	2	-	2
			+ —
	Totaal aantal broedsels		66
	Door wespen bezette kasten		2
	Niet gebruikte kasten		26
			+ —
			94
	Twee keer gebruikte kasten		7
			— —
	Totaal aantal kasten		87

na langere tijd duidelijk worden. Zoals het effect van de strengheid van de winter op de verandering in het aantal eerste broedsels van de Pimpelmees.

Dus toon ook eens belangstelling en ga een keer mee controleren. Er is altijd wel iets te zien wat je niet elke dag tegenkomt. En vaak ook iets opmerkelijks.

In de tabel met de resultaten zien we dat er zes soorten gebruik gemaakt hebben van onze kasten. Alle soorten deden het beter dan in het slechte broedjaar 1999, behalve de Bosuil, die gelijk bleef en de Zwarte Mees, die nu dit jaar ontbrak. Het totaal aantal broedsels ligt toch nogal wat hoger dan vorig jaar. Hoewel er ook 7 kasten meer hingen, zijn er 15 broedsels meer geweest. Misschien mede door de nieuwe kasten van Ton Geerts?

De Koolmees lijkt weer aan een bescheiden opmars begonnen te zijn met 3 eerste broedsels meer dan in 1999. Maar vooral opvallend is het aantal van 9 tweede broedsels, dit was in de twee voorgaande jaren nul. Zodoende waren er in totaal 40 broedsels van de Koolmees, iets wat voor het laatst in 1996 voorkwam. In dat jaar hingen er toevallig, of niet, ook 87 nestkastjes op het terrein van Koningshof.

De Pimpelmees is licht toegenomen met een paartje meer. Dit is te verwachten na een zachte winter.

Ook de Holenduif was met een paar meer aanwezig dan in 1999, maar zit toch nog duidelijk onder het niveau van enkele jaren geleden.

Of de broedresultaten ook hoger waren dan vorig jaar is nog maar de vraag. Want van de 3 nesten Bonte Vliegenvanger werden er twee in het eistadium verlaten, zonder dat de oorzaak duidelijk is. Zodoende is het resultaat maar magertjes en we moeten maar afwachten of er het volgend jaar nog voldoende overlevende vliegenvangers zijn om de nestkasten te bezetten.

Ook de Kauwen deden het met een afgefallen kast niet best. In de andere kast kon ik bij de tweede controle 4 jongen ringen. Daarvan is er inmiddels al een teruggemeld als zijnde rond 1 juli geschoten in de buurt van Veldhoven wegens "enorme overlast en schade".

In het komend jaar gaan we toch maar weer door met de controles, om het verloop van de stand van onze broedvogels te kunnen volgen. Ieder lid mag mee met de controles en schoonmaak, de data en tijden komen in het jaaroverzicht en de convo's. Laat je ook eens zien, en kijk mee naar het intieme leven van de vogels. De vogels kijken wel terug.

Literatuur

Wouters J. 2000 a. Nestkasten Koningshof in 1999. *De Blauwe Klauwier* 26(1): 14-15.

Wouters J. 2000 b. De vogelbevolking van de nestkasten op Koningshof van 1978-2000. *De Blauwe Klauwier* 26(3): 25-33.

De inventarisatie van het Leenderbos op Nachtzwaluwen in 2000

PETER ZOMER

Ook dit jaar werden Nachtzwaluwen van het Leenderbos weer geïnterviewd, deze keer zelfs dubbel. Wij telden 14-16 territoria.

Methode

De jaarlijkse inventarisatie van territoria vond plaats op zeven avonden tussen eind mei en begin juli. Om de zang van mannetjes te stimuleren werd geteld met een recorder. De tellingen werden, op die van 30 mei na, uitgevoerd door tenminste twee personen.

Telkens werd het bos *gedeeltelijk* geïnterviewd: het zuidelijk deel (tegen de Grootte Heide aan) met al sinds vele jaren de hoogste dichtheid; het middendeel (Hasselsvennen en het Laagveld), of het noordelijk deel (rond de Galberg). In onderstaande tabel staan de bezoeken vermeld, met data, bosdeel dat werd bezocht en weersomstandigheden.

datum	bosdeel	weersomstandigheden
27 mei	Zuid	Windstil, half bewolkt, 24 graden
30 mei	Noord	Windstil, motregen, 22 graden
8 juni	Zuid	Onbewolkt, wind ZO 1, 22 graden
9 juni	Midden	Half bewolkt, wind ZO 1, 28 graden
10 juni	Noord	Geheel bewolkt, ZW 1, 22 graden
18 juni	Midden	Windstil, onbewolkt, 25 graden
7 juli	Zuid	Windstil, half bewolkt na bui, 21 graden

Op 26 juni zou de jaarlijkse grote telling door leden van de VWG hebben plaatsgevonden, maar deze ging helaas vanwege intensieve buiigheid niet door.

Resultaten

De tellingen leverden na clustering van de telgegevens het volgende resultaat (zie kaart):

- gebied rond de Galberg 4 territoria
- rond het Klein Hasselsven 2 territoria;
- rond het Laagveld ook 2 territoria;
- zuidelijk deel grenzend aan de Grootte Heide 6-7 territoria.

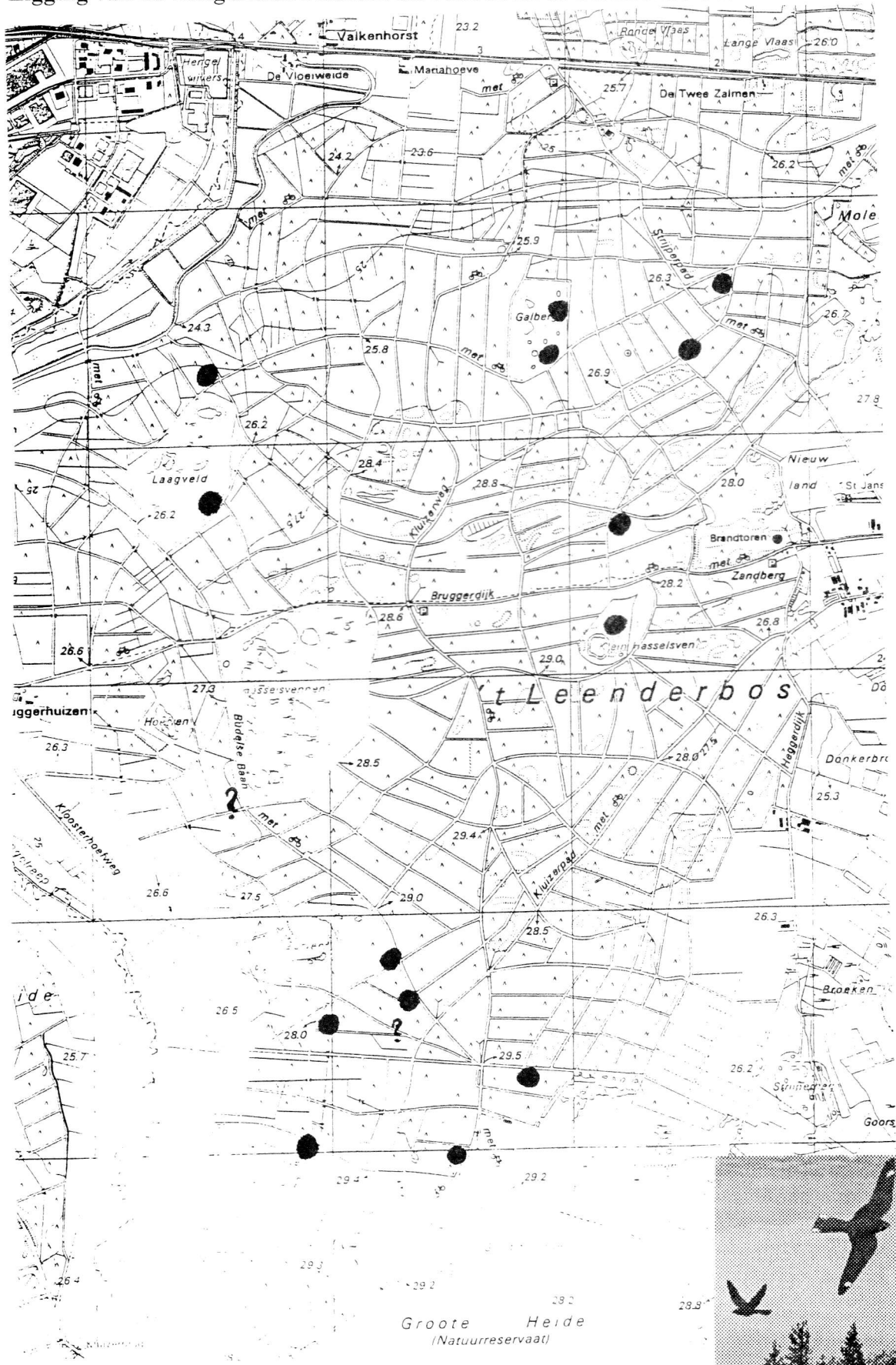
Mogelijk bevond er zich aan de zuidkant van de Hasselsvennen nog een territorium (op 27 mei werd hier een roepende vogel waargenomen). Het totale aantal territoria bedroeg daarmee voor het gehele Leenderbos tussen de 14 en 16. Ter vergelijking: in 1999 bedroeg het aantal vastgestelde territoria 18.

Interpretatie

Aangetekend moet worden dat de grote Hasselsvennen en het gebied ten zuiden van het Dorven, ondanks enkele intensieve bezoeken, geen territoria opleverden. Het Dorven was in de voorgaande jaren ook zonder territoria, hoewel de habitat lijkt te voldoen. De Hasselsvennen leverden in 1999 nog twee territoria: mogelijk zijn deze dit jaar niet bezet vanwege een grote kolonie van Kokmeeuwen ter plaatse. Verstoring door meeuwen van zich vestigende Nachtzwaluwen is misschien een oorzaak.

Het gebied ten zuiden van de Grootte Heide en rond de Klotvennen (zuidelijk deel van het bos), alsmede de Grootte Heide zelf, werd niet onderzocht. Overigens was dit in vorige jaren ook niet het geval. Verder hebben in het noordoostelijk deel van het bos (richting Molenheide) ook geen inventarisaties plaatsgevonden. Al

Ligging van de vastgestelde Nachtzwaluwterritoria in het Leenderbos in 2000.

deze gebieden zouden in principe als broedgebied voor Nachtzwaluwen in aanmerking kunnen komen.

Vergelijking met SOVON gegevens

SOVON Nederland (in de persoon van Symen Deuzeman) heeft in juni 2000 ook een Nachtzwaluwinventarisatie uitgevoerd. Het is natuurlijk interessant de resultaten uit dit onderzoek te vergelijken met onze resultaten, om een indruk te krijgen van juistheid en volledigheid.

Welnu, Deuzeman telde in juni, op de fiets, op zeven avonden, het *gehele* Leenderbos. De meeste geschikte plekken werden drie keer bezocht. Deuzeman vond rond de Galberg 4 territoria (wij 4), rond het Laagveld 4 (wij 2), rond het Klein Hasselsven 2 (wij 2), in de Zuidrand van het Bos 7 (wij 6-7). Ook hij vond *geen* territorium rond de Hasselsvennen.

Deuzeman telde echter ook enkele van de gebieden die niet door ons werden geteld. Ten noorden van het Dorven vond hij 2 territoria, rond een poel aan het Kluiserpad 1, en bovendien 1 ten westen van het Hoefven. Zijn totaal komt daarmee voor het gehele Leenderbos op 21 territoria. Aardig is dat zijn inventarisatie bovendien 10 territoria opleverde op de Groote Heide.

Vastgesteld moet worden dat de inventarisatie van Deuzeman vollediger is; zijn extra gevonden territoria betreffen evenwel hoofdzakelijk territoria in gebieden die niet door ons zijn geteld. Onze inventarisatie levert dan misschien geen volledig beeld, maar in ieder geval waarschijnlijk een juist beeld.

Mogelijke conclusies

Was 2000 een goed jaar? Nogmaals, 1999 leverde 18 territoria op, 2000 14-16. Om een indruk te krijgen van verschillen over deze twee jaren, moeten de resultaten van vorig jaar vergeleken worden met *onze* tellingen van dit jaar (en niet met die van SOVON), omdat beide tellingen exact dezelfde gebieden binnen het Leenderbos bestreken.

In vergelijking met voorgaande jaren is de score dit jaar niet direct goed. Omdat in mei het weer droog en warm was met temperaturen van boven de 30 graden, zou men wellicht juist een hoger aantal territoria verwachten. Warme zomers worden immers vaak geassocieerd met veel territoria.

Pas na half juni verslechterde het weer met een inzettende noordwestelijke luchtstroming boven Nederland, die zorgde voor veel regen en aanmerkelijk lagere temperaturen (soms maximaal 15 graden in juli!). Het langdurig aanhoudende slechte weer is misschien wel van invloed geweest op het broedsucces, maar waarschijnlijk niet op de vestiging van paartjes. Rond half juni zijn immers doorgaans de meeste Nachtzwaluwen al in het broedgebied aanwezig.

Misschien is deze kleine afname van territoria niet significant. Dat betekent dat de lagere score evengoed van toevalsfactoren kan afhangen, zoals een ondertelling door de vestiging van paartjes in niet getelde gebieden (die wel door SOVON zijn meegepakt). Met andere woorden, een aantal territoria heeft zich mogelijk verplaatst naar gebieden die niet door ons zijn geteld. Ook kan mogelijk een andere manier van tellen en clusteren (Hans Hermans werd immers dit jaar door de auteur van dit artikel vervangen als coördinator van de tellingen) de oorzaak zijn geweest van het verschil in resultaten.

Tenslotte

Het is belangrijk om ook in 2001 weer te tellen. Mogelijk kunnen de tellingen zich uitbreiden over meer gebieden binnen het Leenderbos, met eventueel de Groote Heide erbij. Daartoe is opnieuw de inzet van onze leden nodig. De VWG De Kempen houdt de vinger aan de pols!

Met dank aan de tellers van dit jaar: Ton Geerts, Pieter Meima, Paul Meijs, Henk Munsters, Gerrit Vink, Piet Wuyts en Alie Zomer.

VOOR U GELEZEN

JAN WOUTERS

In *Ardea* 88 vol.1 (2000) staat een artikel over het broeden van de Veldleeuwerik in relatie tot het grondgebruik. De Veldleeuwerik is een soort van het agrarische gebied die in de tweede helft van de vorige eeuw enorm achteruitgegaan is. De oorzaken van die achteruitgang moeten waarschijnlijk gezocht worden in een verandering van de agrarische bedrijfsvoering. Maar hoe die bedrijfsvoering inwerkt op de leeuweriken, waardoor ze in aantal verminderd zijn, is wat minder gemakkelijk te zeggen.

In het beschreven onderzoek werden gegevens gebruikt van de Britse Common Bird Census (CBC) uit twee perioden: de jaren 1965-70 en 1990-95. Dat is een periode van voor de sterke achteruitgang en een periode erna. Deze tijdvakken werden met elkaar vergeleken. Bij de CBC werden behalve vogelgegevens ook habitatgegevens vastgelegd, onder andere ook welke gewassen er op de akkers verbouwd werden.

Vergeleken met de eerste periode kwamen in de jaren 1990-95 de teelten van tijdelijk grasland en wortelgewassen veel minder vaak voor, maar de laatste werden wel in grotere oppervlakten geteeld. Koolzaad en wintergranen namen sterk toe evenals braaklegging, dat in de eerste periode helemaal niet voorkwam. De variatie aan gewassen per bedrijf nam sterk af: van gemiddeld 14 in de eerste periode tot gemiddeld 10 in de tweede.

De verspreiding van de Veldleeuwerik was niet verschillend tussen de onderzoeksperioden, wel was het aantal leeuweriken in de eerste periode significant hoger dan in de tweede. Dat betekent dat ze nog wel overal voorkomen maar veel minder talrijk zijn geworden. Iets dergelijks bleek ook op grotere schaal zoals in de nieuwe Britse broedvogelatlas.

Op zomergraan, braakliggende gronden, wintergraan en koolzaad kwam de Veldleeuwerik, over het hele seizoen gezien, het meeste voor; dit zijn ook de meest gebruikte nesthabitats. Maar in de loop van het broedseizoen wijzigt het gebruik van de verschillende gewassen. Wintergraan wordt vooral vroeg in het seizoen gebruikt, maar later niet meer omdat door de sterke ontwikkeling van de halmen, het gewas voor leeuweriken ongeschikt wordt. Ook bij andere granen en koolzaad treedt dat verschijnsel op. Er zijn dus ook geen aanwijzingen dat zomergraan in de loop van het seizoen aantrekkelijker wordt.

In de eerste periode was er geen verschil in het gebruik door de leeuweriken van winter- en zomergraan: in beide nam het voorkomen in de loop van het seizoen af. In de jaren 1990-95 echter was zomergraan aantrekkelijker en de leeuweriken bleven er gemiddeld ruim twee weken langer dan op wintergraan.

In wortelgewassen was het voorkomen in de tweede periode duidelijk minder. Waarschijnlijk door een veel intensievere teeltwijze vergeleken met de eerste periode.

Op plaatsen met een grotere diversiteit aan gewassen was de kans op het voorkomen van Veldleeuweriken groter. Echter niet alleen de diversiteit maar ook het soort gewassen speelt daarin een rol.

Zomergraan werd in de tweede periode vooral geteeld op iets minder intensieve bedrijven, waar ook de diversiteit groter is, dus met een wat aantrekkelijker habitat voor Veldleeuweriken.

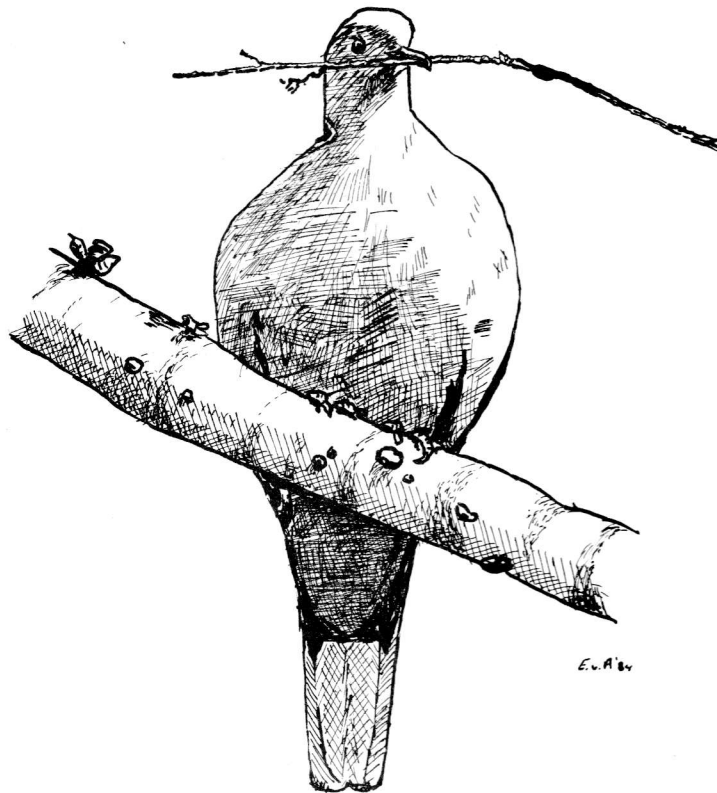
In het algemeen kan gesteld worden dat de achteruitgang van de Veldleeuwerik op de Britse eilanden voor een groot deel het effect is van de overgang van de teelt van zomergraan naar wintergraan. Vroeg

in het seizoen is wintergraan aantrekkelijker omdat het dan al dekking biedt. Maar door de toegenomen bemesting en onkruidbestrijding groeit het graan sneller en dichter, zodat het ook al sneller ongeschikt wordt.

Dus de tijd dat het een geschikt gewas is om in te nestelen is korter geworden. Daardoor kunnen de Veldleeuweriken maar één broedpoging ondernemen in wintergraan. De grote areaaltoename van wintergraan, gecombineerd met een afgenomen diversiteit aan gewassen, leiden tot het ontbreken van geschikte

nestelplaatsen voor een tweede broedsel. De Britse Veldleeuweriken zijn nu eenmaal heel sterk aan graan gebonden voor hun broedbiotoop.

Als de leeuweriken dan maar afzien van een tweede broedsel, zullen er te weinig jongen worden geproduceerd met als gevolg dat de populatie afneemt. Dat is dus de manier waarop de veranderende landbouwmethoden aangrijpen op de populatie van de Veldleeuwerik.

VOGELVARIA

SLECHTS EEN OP DRIE NESTEN VAN TURKSE TORTEL SUCCESVOL

Op 18 april van dit jaar vond ik bij toeval een nest van de Turkse Tortel bij mij achter in de tuin. Het zat in een wilde hulst op zo'n 50 meter achter het huis en er lagen 2 eieren in het nest. Ik besloot dit nest maar eens te volgen, zodat ik er een nestkaart van kon insturen. Bij de tweede controle op 29 april lag er 1 jong in het nest van ongeveer 1 dag oud en een ei dat voor de helft was aangepikt. Op 7 mei zag ik geen oudervogel meer op het nest zitten terwijl dit anders wel altijd was geweest. Daarom het nest nog maar eens gecontroleerd. Het jong lag, vers dood, op het nest. Helaas mislukt.

Wat schetste mijn verbazing toen ik, ook nu weer toch min of meer toevallig, het tweede nest vond op 12 mei. Het zat in de notenboom van de buren. Maar het nest lag boven mijn tuin, verscholen in een kluwen wilde kamperfoelie die vanaf mijn tuin in de boom groeit. Deze boom staat ongeveer 9 meter achter het huis. Bij de eerste controle lag er al 1 ei in het nest. De vogels waren nogal schuw en vlogen nogal makkelijk van het nest. Zeker als ze in de gaten hadden dat er naar ze gekeken werd. Daarom geprobeerd om het nest zoveel mogelijk 'links' te laten liggen.

Maar ja, er moest nog wel een kinderfeestje onder het nest gehouden worden. Gek genoeg vonden de vogels dit niet erg. Bij de vluchtige, onopvallende controles zat er steeds een oudervogel op het nest tijdens het feest.

Op 3 juni kwam mijn zoontje met een dood vogeltje naar binnen gelopen. Het bleek een jonge Turkse Tortel te zijn van toch wel een aantal dagen oud. Door dit geval snel nog maar eens het nest gecontroleerd. Hierin zat nog 1 jong. Het was echter niet in een al te beste doen want er kwam veel slijm uit zijn bek. (Vergiftigd?) De volgende dag was het dan ook dood.

Op 7 juni zag ik een oudervogel al weer op een ander nest zitten. Ditmaal in de perenboom die 25 meter achter het huis staat. Het nest was ook al in 1999 in gebruik geweest. Er zat echter nog geen ei in. Op 26 juni lag er eischaal onder het nest en bij de controle op 29 juni bleek dat er 1 ei en 1 jong van enkele dagen oud in het nest aanwezig was. Dit jong is op 12 juli uitgevlogen. Het ei bleek bij een latere inspectie een volgroeid dood jong te bevatten. Op 25 juli zag ik op dit nest weer een Turkse Tortel zitten. Maar verder heeft dit paar toch geen broedpoging meer ondernomen.

Ik weet niet hoe succesvol Turkse Tortels normaal zijn maar, het lijkt me dat 1 uitgevlogen jong op een totaal van drie broedsels wel aan de lage kant is. Waarschijnlijk gaat het anders toch wel beter want ik heb het idee dat de Turkse Tortels het, in ieder geval in Reusel, goed doen.

Pieter Wouters

SPERWER PAKT GIERZWALUW

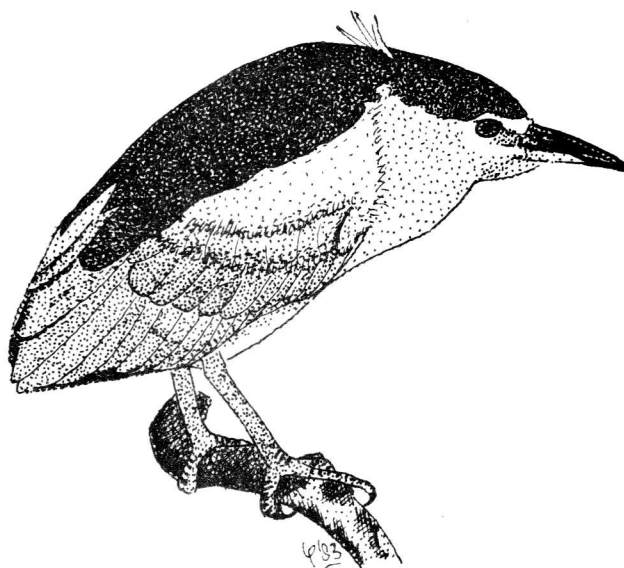
Helaas niet de datum genoteerd maar het is in juni van dit jaar geweest. Toen ik met Max, mijn zoontje, 's middags van school terugkwam, hoorden we halverwege de Marialaan ineens een fel 'sjerkende' vogel. Ik zag meteen waar dit geluid vandaan kwam. Er vloog me een mannetje Sperwer tegemoet met iets donkers in zijn klauwen. In eerste instantie dacht ik aan een Merel. Het geluid leek daar wel wat op en het was ook nog een donkere vogel. De Sperwer ging met zijn prooi op een gazon zitten. En mantelde deze meteen.

We konden het niet nalaten het tafereel van wat dichterbij te gaan bekijken. De Sperwer vloog echter op toen we toch iets te dichtbij kwamen. Hij nam zijn prooi wel mee maar na een aantal meters liet hij ze los. Tot mijn verbazing vloog er geen Merel maar een Gierzwaluw weg. Ondanks dat hij in de klauwen van een roofvogel had gezeten kon ik geen verschil zien in het vliegen met de andere Gierzwaluwen.

Toch wel enigszins verbaasd over het feit dat een Sperwer een Gierzwaluw kan pakken, heb ik er thuis meteen de Ecologische atlas van roofvogels op nageslagen. Daar bleek al wel uit dat dit een zeldzame waarneming was. In de ecologische atlas wordt voor de Sperwer 2 maal een Gierzwaluw opgegeven als prooi. Het betreft 5600 prooien die in Drente gedurende de periode 1982 t/m 1992 zijn verzameld. Ook heb ik bij Wim Deeben nog geïnformeerd hoe het op de Buikheide zat. Daar zijn op een totaal van 1100 prooien maar tweemaal Gierzwaluwen gevonden. Wel alle twee bij een Boomvalk.

Dat de Sperwer de Gierzwaluw heeft kunnen pakken is, denk ik, toch toeval. Wie ooit een Sperwer heeft zien jagen weet dat deze razendsnel kan reageren op een mogelijke prooi. Zo zal het hier ook wel zijn gegaan. De Gierzwaluw die daar broedt, duikt uit zijn broedplaats. En komt voor hij hoogte kan maken de Sperwer tegen die meteen reageert.

Pieter Wouters

KWAK IN REUSEL

Toen ik op vrijdag 21 april 2000 rond 18.00u thuis kwam van mijn werk vertelde Renée: 'Jullie Jan heeft gebeld dat er een Kwak zit op de Lage-Mierdsedijk langs Nico Venema'. En omdat het eten toch nog niet klaar was, ben ik meteen gaan kijken, want wie wist op voorhand dat deze vogel er nog tot en met vrijdag 28 april zou zitten. Ik ben elke dag gaan kijken en heb hem onder diverse omstandigheden kunnen waarnemen. Omdat dit niet vaak mogelijk is met Kwakken in Nederland hiervan een verslagje.

De vogel zat in een bosje gelegen aan de Lage-Mierdsedijk te Reusel. Dit bestaat uit een mengeling van Grove den, Zeeden, Berk en Zomereik. Midden in dit bosje ligt een huis met stallen.

Op de eerste avond bleek al dat de vogel niet echt veel interesse aan de dag legde voor de toegestroomde Reuselse vogelaars. In de loop van de week werd hij echter steeds alerter. Maar dit hield niet in dat hij weg vloog als er iemand stond te kijken op de weg. Hij was maar voor één diersoort op zijn hoede. En dat waren de Eekhoorns die daar in het bos rond huppelden. Als die te dicht in de buurt kwamen ging hij lopen. Voor de drie grote honden die steeds door het bos liepen als er vogelaars verschenen toonde hij geen belangstelling. Eenmaal is de Kwak opgejaagd. Hij keerde na een tiental minuten terug naar zijn roestbos gevolgd door een tiental Kauwen die hem achterna zaten alsof ze een roofvogel aan het pesten waren.

Tweemaal ben ik blijven wachten tot de Kwak 's avonds op jacht ging. Want waar precies zou hij gaan vissen? In de Visvijver 100 meter verderop of in de brede sloot vol met visjes en kikkers achter het roestbos. Allebei de avonden gaven hetzelfde beeld. Rond 21.00u begon de 'nachtreiger' actiever te worden. Hij begon te poetsen en te rekken, poepte een keer en begon door de roestboom te sluipen. Hij sloop dan naar het eind van een tak vanwaar hij makkelijk weg kon vliegen. Dit wegvliegen vond op beide avonden plaats rond 21.15u. Hij vloog dan rechtstreeks naar de visvijver.

Op de eerste waarnemingsavond heb ik hem ook daadwerkelijk neer zien strijken aan de kant van de visvijver. Hij werd toen echter weer opgestoten door een late wandelaar. De Kwak vloog toen naar een bosje wat is gelegen tegen de visvijver. De boven het bos cirkelende Kauwen gaven de plek aan waar hij was neergestreken. Op de tweede avond was mijn waarnemingsplek zo dat ik alleen kon zien dat hij richting visvijver vloog. Maar zeer waarschijnlijk is hij ook toen hier gaan zitten.

Wat is nu de status van een Kwak die, minimaal een week, in een gemengd bosje tegen de bebouwing van Reusel verblijft? Het ook die week verschenen rapport van SOVON over kolonievogels en zeldzame broedvogels in 1997 (Van Dijk *et al.* 1999) geeft hierover een mogelijke verklaring: "Nederlandse dierentuinen geven regelmatig Kwakken de vrijheid doordat het broedsucces in gevangenschap hoog is. De vraag is dan ook of er nog wilde Kwakken voorkomen in Nederland." Bij deze opmerking sluit ik me volledig aan.

Literatuur

Van Dijk A.J., Kleefstra R., Zoetebier D. & Meijer R. 1999. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Nederland in 1997. SOVON-monitoringrapport 1999/09 SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

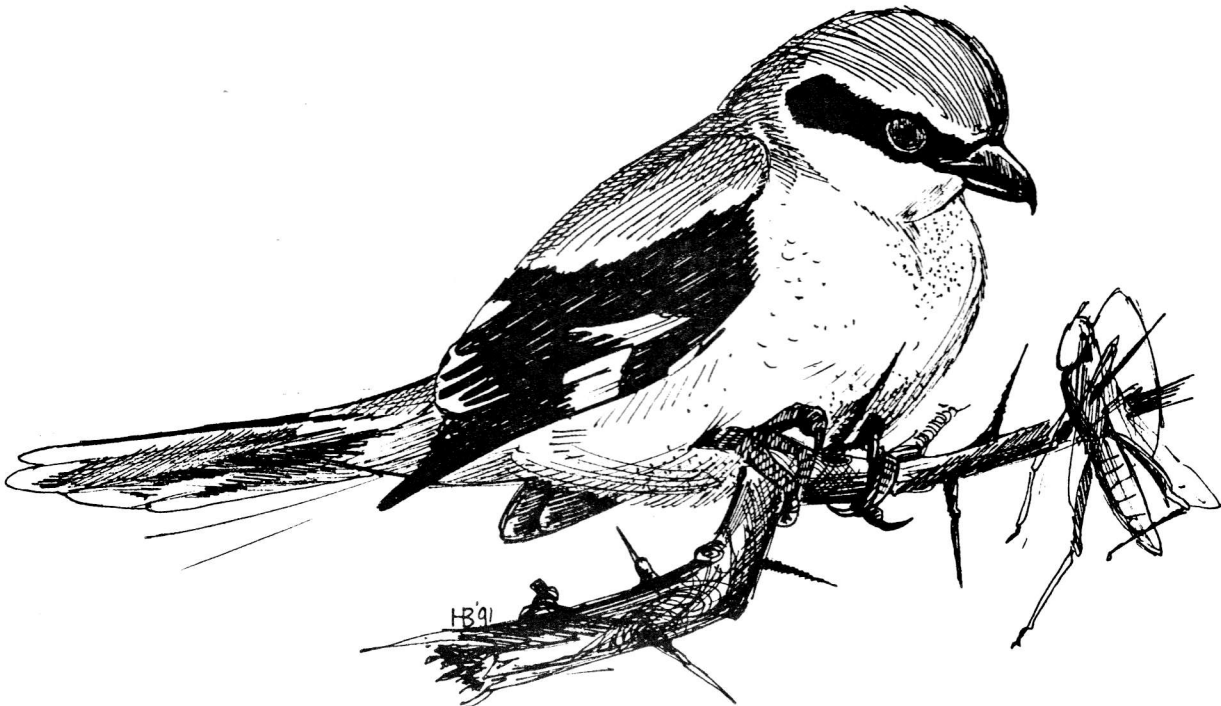
Pieter Wouters

WIST U DAT...

- *Het jubileumjaar er alweer op zit.*
- *Zonder te zwetsen, de feestcommissie grote dingen heeft laten zien.*
- *Veel leden genoten hebben van de feestcommissie-activiteiten.*
- *Er volgens mij ook leden?? zijn, die nergens iets van gemerkt hebben.*
- *Wie wel ergens iets van gemerkt heeft is webmaster Tom.*
- *Het maar goed is dat Tom web- en geen w*pmaster is.*
- *Er dit jaar al zo'n 3500 mensen aan zijn venstertje hebben geklopt.*
- *Harold en Marlies sinds 13 november een zoon hebben.*
- *Hij Juul heet en al aardige cartoons maakt.*
- *Hij dit alleen in de kleuren geelgroen en groengeel doet.*
- *Wij hen vanaf deze plaats nogmaals feliciteren.*
- *Het bestuur een andere samenstelling zal gaan krijgen.*
- *We met zijn allen een vogelwerkgroep vormen.*
- *Er dus weer volop gewerkt kan worden.*
- *Ik dus bedoel wintertelling, bosuilentelling, klapekstertelling etc.*
- *Ik terwijl ik dit schrijf, knap onder de drugs zit.*
- *Ik het hierbij dus voor gezien houd, en weer onder de wol kruip.*
- *Ik iedereen prettige feestdagen toewens en eveneens een goed 2001.*

Hou doe,

PIET

VOGELASIELS VOOR DE KEMPEN :

Vogelasiel Someren
Toon en Marij de Smit
Boerenkamplaan 32
5712 AE Someren
tel. 0493-493564.

Vogelasiel Eindhoven
Anton de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
040-2526897.

Dierenambulance voor de Kempen: 0497-574030.

voor Eindhoven e.o. 040-2523188.

MELDING ROOFVOGELVERVOLGING:

Vogelasiel Someren tel. 0493-493564.

of 040-2264847

ADRESSEN BESTUURSLEDEN :

Voorzitter: vacant

Secretaris: Jan van der Zee
Fleminglaan 18
5644 DH Eindhoven. 040-2130210.

Penningmeester: Huub Knubben
Sansovinostraat 24
5624 JX Eindhoven. 040-2460363.

Biologisch
secretariaat: Hans Hermans
Provincialeweg 138
5503 HK Veldhoven. 040-2547152.

Algemeen lid: Minke Bozuwa
Adolf van Cortenbachstraat 64
5611 TH Eindhoven.

en: Tonny van der Vleuten
Nieuwstraat 30a
5527 AV Hapert. 0497-384107.

OPVANG NIEUWE LEDEN:

Ben Jacobs
De Bleker 41
5506 BB Veldhoven. 040-2534735.

INHOUD: jaargang 26 no. 4 (2000)

Pieter Wouters	Oeverzwaluwwand Visvijver Reusel.	1
Gerrit Vink	Trektellen op trektelpost Strabrechtse Heide in 1999.	6
Jan Wouters	Nestkasten Koningshof in 2000.	10
Peter Zomer	De inventarisatie van het Leenderbos op Nachtzwaluwen in 2000.	12
Jan Wouters	Voor U gelezen.	15
VOGELVARIA		
Pieter Wouters	Slechts een op drie nesten van Turkse Tortel succesvol.	17
Pieter Wouters	Sperwer pakt Gierzwaluw.	18
Pieter Wouters	Kwak in Reusel.	19
Piet van Happen	Wist U dat...	20

Tekeningen: E. van Asseldonk
H. Bierens
D. Nurney
L. Peeters